

ЭРКИН ВОҲИДОВ

**ҚУМУРСҚАЛАР
ЖАНГИ**

Шеърлар

ТОШКЕНТ
ЧУЛПОН НАШРИЕТИ

Муҳаррирлар Равшан Файз, Ҳамза Имонберди

В $\frac{4803620202-18}{360(04)-93}$ 38-92 © Эркин Воҳидов, 1993

ISBN N 5-8250-0331-2

БИР ЁЛҒОНДАН ҚИРҚ ЁЛҒОН

Кампан камтарин —
Фалончев Фалончи.
Мен бир ўзим ростгўйман,
Қолган ҳамма — ёлгончи.

Ёшимни сўрасангиз,
Юз ойлик чақалоқман.
Қотмадан келган дароз,
Пакана бақалоқман.

Хўн кўрганим музқаймоқ,
Ҳаммомга тушиб ейман.
Устига мурч сепаиб,
Шўр бодринг қўшиб ейман.

Димлаб есанг — соз узум,
Хом емакка шолғомдир.
Тескарисин айтсалар,
Ишонманглар, ёлғондир.

Яна бир суйганим — ов,
Амаким билан бирга
Ҳар якшанба чиқамиз
Балиқ овига қирга.

Қўштиғли милтиқ билан
Сазанларни отамиз.
Тунаб қолсак, лайлакнинг
Уясида ётамиз.

Дерлар: ўғлон ёшидан,
Менга ҳақиқат доя.
Умримни бир бошидан
Қилай сизга ҳикоя.

Келишим бўлганда шарт
Мен камша оламга.
Онамнинг вақти бўлмай
Ялинибди холамга.

Холам бувимга айтиб,
Бувим янгамга айтиб,
Янгам аммамга айтиб,
Аммам ҳаммага айтиб,

Ҳамманинг вақти бўлмай,
Ўртада чиқиб жанжал,
Омадим келмаса сал—
Қолар эдим тугилмай.

Отам шўрлик айрилиб
Чўнтакдаги боридан,
Мени сотиб олибди
Чоршанба бозоридан.

Хола, холингиз қалай?
Алам қилсин, аммавой!
Тугмасангиз, тугилмай
Қолармиди Жумабой?

Билиб қўйсин элу юрт,
Мен дунёга келган кун
Ўттиз биринчи февраль,
Соат икки кечқурун.

Бешиқда ётганимда
Бир воқеа юз берган.

Айгиб берай,
Жумавой
Рост айтишга сўз берган.

Сўрғичим сўриб ётсам,
Эшикни очиб тўғри
Мен ётган уйга кирди
Қора барзанги ўғри.

Тахтланган кўрпаларни
Бир-бир олиб ташлади.
Бисот сандиқни очиб,
Шошмай тита бошлади.

Шўрликнинг хабари йўқ
Қараб турган кишидан.
Мен кузатиб турибман
Говрапеш тирқишидан.

Қулай фурсат келишип
Мўлжаллайман узоқдан.
Аста-секин қўлимни
Бўшатаман қўлбоғдан.

Сандиқни титиб бўлиб
Келгач бешик қошига.
Сумак билан туширдим
Ўғрининг қоқ бошига.

Барзанги гурс йиқилди,
Сўнг туриб қочиб қолди.
Шошганидан эшик ҳам,
Сандиқ ҳам очиқ қолди.

— Эй, номард, — деб
қичқирдим, —

Қочсанг уриб шаталоқ.
Эшикни ёпиб кет-да,
Шамоллайди чақалоқ...

Бу биринчи ҳикоям,
Қурбонингиз бўлайин.
Сизни бир бор алдасам,
Тил тортмасдан ўлайин.

Сўзга беринг эътибор,
«Бир бор» дедим, «минг
бор» мас.

Мени ақли бутунлар
Ёлғончига чиқармас.

Ичим тўла ҳикоя,
Қирқасини айтаман.
Дам олинглар, ҳозирча
Сўзимни тўхтатаман.

ҚУМУРСҚАЛАР ЖАНГИ

Бир тун олма узра кеча
Жуда катта жанг бўлди,
Бошлар кетди неча-неча,
Неча оёқ жанг бўлди.

Ҳанаротлар урушгани
Даҳшат экап,
Қарадим..
Охир битта қумурсқани
Ушлаб олиб сўрадим:

— Сўйла,
Нечун бу можаро?
Нимадандир бу нифоқ?

Қумурсқалар аҳли аро
Зўр эди-ку иттифоқ?

Қумурсқавой душманидан
Узиб олган оёқли —
Туфлаб
Одам тили билан
Тушунтирди нифоқни.

«Асли бизлар
Бир тап, бир жон,
Бир уядан чиққанмиз.
Бир чўп топсак,
Кўрсак бир дон,
Бир кавакка йиққанмиз.

Шу пайтгача бир саф бўлиб,
Не иш қилсак тенг қилдик.
Бугун бир иш сабаб бўлиб,
Уч гуруҳга айрилдик.

Кеча бир гап топди бизнинг
Тунги соқчи — тингчимиз.
Эшитдигу ҳаммамизнинг
Барбод бўлди тинчимиз.
У тун бўйи бедор бўлиб
Қўкка қараб юрибди.
Унда сонсиз дон сочилиб
Ётганини кўрибди.
Қумурсқалар бугун тонгда
Эшитиб бу хабарни,
Йўлга чиқдик ўша онда
Кечиктирмай сафарни.
Аҳд қилганга ёр дея бахт,
Тупроқ ошдик,
Қум ошдик,

Нихоят, шу катта дарахт
Танасига тирмашдик.

Мақсадимиз шу нарвондан
Етмоқ эди осмонга...
Аммо бир йўл
Ногихондан
Бўлинди уч томонга.

Бир саф йўлни ўнгга бурди,
Бошқа йўлга боқмади.
Бир саф эса чапга юрди,
Ўнг уларга ёқмади.

Мен танладим ўрта шохни,
Энг тўғри йўл менга шул.
Эргаштириб минг ҳамроҳни,
Тик осмонга солдим йўл.
Аммо қанот қоқди дарга,
Ғазаб билан бонг урди.

Ўнгу сўлдан кетганларга,
Қайтинг, дея буюрди.

Сўнг деди:
«Биз қумурсқалар
Тўғри йўлдан юрамиз.
Ким шу йўлдан юрмаса гар,
Битта қўймай қирамиз.
Бурғу чалди бизнинг подшоҳ,
Жангга кирдик баробар.
Шундан дарахт бўлди жалггоҳ,
Мозор бўлди саросар».
Диққатимни тортди шу пайт
Қанотли шоҳ қумурсқа.

Учиб-қўлиб, у пайдар-пай
Чорлар эди урушга.

Қараб турдим бир нафас тек,
Сўзи қизиқ кўринди,
Яқин борсам,
Темучиндек
Кўзи қисик кўринди.

Узоқ—яқин тарихларга
Мени хаёл учирди.
Кўн даҳшатни митти дарга
Хотирамга туширди.

Чи�олмадим.
Чертки солиб
Йўқотдим бу бадбахтни.
Сўнг
Супурги, оҳак олиб
Оқлаб қўйдим дарахтни.

ТАНДИР ҲАҚИДА ЭРТАК

Мўъжаз ҳовли,
Пастгина девол,
Пастаккина тандири билан;
Яшар эди кичкина бир чол
Кичкина бир кампири билан.

Яшардилар камтар ва ҳалол,
Осойишта тақдири билан.
Пичоқ чархлар эрмак учун чол,
Кампири банд хамири билан.

Нафақа бор,
Чол—кампир мамнун,

Дарахт ҳам бор — бир туп олуча.
Лекин шу тор ҳовлидан бир кун
Ўтар бўлди каттакон кўча.
Улар бу гап тарқалган кундан
Мунғайишиб сўлиб қолдилар.
Бамисоли ини бузилган
Мусичадек бўлиб қолдилар.

Ўз бошидан кечирган билар,
Ўйлаб кўринг, осонмас, ахир,
Шу ҳовлида турган эдилар
Нақ олтмиш йил чол билан кампир.
Улар бунда кўрди гўшаиға,
Икки ўғил ўстирди ўктам,
Икковини кузатди жангга,
Қайтгани йўқ аммо бири ҳам.

Мана,
Уй ҳам бузилар энди,
Тан бердилар яна тақдирга.
Фақат улар ўрганган эди
Парча ерга, пастак тақдирга.

Бошқармага қатнамади чол,
Райсоветга юрмади кампир.
Пешонада борини алҳол
Юрт қатори кўрармиз, ахир...

Не қилардик,
Кўнга келган тўй,
Нолиш бизга ярашиқ инмас,
Тегар ахир бизга ҳам бир уй,
Кўча-кўйга ҳайдаб қўйинмас.

Шундай бўлди,
Бердилар уй ҳам,

Кўчирдилар кўрсатиб ҳурмат.
Бирам ёруғ,
Озода, шинам,
Ҳаммадан ҳам... биринчи қават!

Кампир чолни чимчилаб кулса,
Жилмаяди чолнинг мийниги.
Бир жўмракдан совуқ сув келса,
Бир жўмракдан келар илиғи.

Гулдор палос,
Ёғоч каравот,
Ҳатто пўчоқ таплашга пақир...
Ҳамма нарса жойида,
Фақат...
Фақат бунда йўқ экан тандир.

Бусиз улар бир кун туролмас,
Татимади берса жаҳонни,
Чол қурмагур оғзига олмас
Газ ўчоқда пиширган понни.

Бошқармага арза қилди чол,
Райсоветга қатнади кампир.
«Қандай кечар тандирсиз аҳвол;
Уй керакмас бизга бетандир».

Бошқармада елка қисдилар,
Райсоветда бўлдилар ҳайрон.
Жилконторда шартта кесдилар::
«Йўқ, бўлмайди тандирга имкон».

«Ҳеч бир ерга қўндириб бўлмас
Гап шу, — деди ЖЭҚнинг раҳбари,—
Ҳамма рухсат берса ҳам, кўнмас
Ўт ўчириш ташкилотлари.

Бошда ҳеч ким қилмаган хаёл,
Проектга қўшмаган, ахир...»
Сабабларни тушунмади чол,
Далилларга кўнмади кампир.

Икковни ҳам тегди тишига
«Аммо», «Лекин», «Ҳа», «Албатта»лар.
Хуллас калом, тандир ишига
Аралашди охир катталар.

Бошқармада дедилар мумкин,
ЖЭКдагилар топдилар тадбир.
Баланд уйнинг ёнида бир кун
Чол-кампирга қурдилар тандир.

Қўшнилари ҳам қараб турмади,
Ким ғишт терган,
Кимдир қорган лой...
Тушмади ҳам ЖЭКнинг ҳурмати
Топилди ҳам тандирга мос жой.

Тандир битди
Ва ўша-ўша
Тонг ёришар чоғида ҳар кун
Осмои бўйи томлардан оша
Кўкка ўрлар ингичка тутун.
Ўша-ўша, бизга бешикдан
Таниш хуш бўй таралар ҳар ён.
Тонгда ҳар бир очиқ эшикдан
Ризқдек кирар бир жуфт иссиқ пои.
Шундай яшар —
Сокни, безавол
Пастаккина тандири билан;
Катта уйда кичкина бир чол
Кичкина бир кампир билан.

НАЙНИНГ ҚИСМАТИ

Най даставвал наво бўлиб
Қирди дилу ўйларга.
Ҳамма унга шайдо бўлиб,
Олиб кетди тўйларга.

Тўйларда у қилди пола,
Эл ундан завқ симирди.
Вақт ўтиб най —
Қамтар бола
Ўзини қўйди, семирди.

Бора-бора аввалгидек
Ёнишлари қолмади.
Мухлисларнинг ҳар галгидек
Олқишлари қолмади.

Лекин тақдир уни ошно —
Қилган эди куйларга.
Сур най номин олди,
Аммо
Бораберди тўйларга.

Туғилса қай уйда гўдак,
Хабар топиб бешиқдан,
Наво чалиб, деб муборак,
Келаверди эшиқдан.
Хотин-халаж чуввос қилиб,
Болалар шод зерикмай.
Гоҳ ғийқиллаб,
Гоҳ бўғилиб,
Куйлайберди собиқ най.

Охири у қарпб қолди,
Бўғилдию томоғи,
Ҳам овоз,
Ҳам кўздан қолди,
Битди тамоғи қулоғи.

Лек, барибир,
Ешликдаги
Истеъдоди учун ҳам,
Ҳалол хизмат,
Пок юраги,
Пок ижоди учун ҳам —
Сақлар уни эл пазарда
Ҳурмат қилиб қўяди,
Кар най катта сайлларда
Ғат-ғат қилиб қўяди.

СЎЗ ҲИЙНЛАРИ

Иккичивой икки олди,
                                жилмайди.
Иккинчи йил иккинчидан
                                жилмайди.

Оқ олма ёз тугамасдан тугади,
Энди шўрлик дуварак гул
  тугади.

Ҳамма аъзодан бурун
Эшикдан кирар бурун.
Аё дўстлар, шунинг-чун
Буруннинг оти бурун.

Бизда пашша гуж-гуж,
                                талай-талайдур,
Талай бўлгач, не қиларди,
                                талайдур.

Чўк деганда чўкадиган туядир,
Чунки туя туялигин туядир.
Сен гашимга қулоқ солиб қўй,
ука,
Туя бўлма, қўйликни ҳам қўй,
ука.

Қора дарё қора бўлиб оқарди,
Норин билан қўшилгач, сал
оқарди.
Сирдарёнинг мана шунда сири
бор,
Тиниқнинг лойқага таъсири бор.

БЎРИ ЧАҚИРГАН МАЖЛИС ВА БЕОДОБ ОТ ҲАҚИДА ЛАТИФА

Бўрининг қорни тўйди,
Гўшт ҳам тегди жонига.
Эчки, қуён, от, қўйни
Чақирди у ёнига.

Деди: — Ҳозир тўқ пайтгим,
Фойдаланиб қолинглар.
Менга дашномлар айтиб,
Танқид қилиб олинглар.

Бугун минбар сизники,
Фуқаролик бизники,
Сизни тўрға чиқариб
Пастда бўлай мен ғариб.

Қани бошла, қуёнбой,
Бир эшитай сўзингни.

Ботирсан-ку, бпйронбой,
Кўрсатиб қўй ўзингни.

Ўртага чиқди қуён,
Авайлаб ўз жонини.
Тинглади бўри полвон
Қашлаганча қорпини.

Қуён деди: — Минг раҳмат,
Менда ҳеч шикоят йўқ.
Сиздек олиймарҳамат
Соҳибини иноват йўқ.

Мен қулингиз не дерди,
Сизга фидодир жоним...
Бўри хурсанд ҳайқирди:
— Баракалла, қуёним!

Бунча ширинсан, оқил,
Чпдаш қийин, не дейман?
Ҳозир тўқман, тонгда кел,
Наҳорга сени ейман.
Қуён кетди бош эгиб,
Мунгайганча дилхаста.
Сўнг қўйга навбат тегиб,
Мишбарга чиқди аста.

Деди: — Ҳеч вақт ҳеч бўри
Бигдан гап сўрган эмас.
Мишбар бериб, жой тўрин
Муносиб кўрган эмас.

Бу обрў, бу ҳурматдан
Мен теримга сиғмадим.
Бундай зўр марҳаматдан
Таъсирланиб йиғладим.

Бизлар мўмин, маъқул эл,
Раҳм эт, ўзга не дейман.
Бўри деди: — Индин кел,
Сени тушликка ейман.

Қўй кўз ёш тўкди баъраб,
Исён қилмади лекин.
Кетаркан маънос қараб,
Раҳмат, деб қўйди секин.

У кетгач, келди навбат
Узунсоқол эчкига.
Унга тегди таклиф хат
Пайшанба кун кечкига.

Ниҳоят охири гап
Навбати отга етди,
У бўрини мўлжаллаб
Жағига чунон тепди.

Олов сачраб кўзидап,
Бўрида жон қолмади.
Кетганича ўзидан
Қайтиб тура олмади.

Хамон унутмас отини
Бу иштин ва дер ҳар вақт:
— Мендек демократини
Падарига минг лаънат.

Бемаъни мажлисга мен
Икки дунё қайтмайман.
От — беодоб, от ўлсин,
Зиёфатга айтмайман!

“РУҲЛАР ИСЕНИ“ ДОСТОНИДАН РИВОЯТЛАР

АБАДИЯТ ҲАҚИДА РИВОЯТ

Ровий айтар:
Аллазамон —
Аллақайси маъвода
Фалокатга учраб карвон
Поёни йўқ саҳрода,
Бу ногихон
Тасодифдан
Барча ўтиб дунёдан,
Шу тасодиф амри
        билан
Омон қолди
Бир одам.
Белбоғига осганча
Қуруқ кўза —
        сувдонни,
Кезди неча
Кундуз, неча
Бу дашти бепоёни.
Кеза-кеза
        охир толди,
Умид узди жонидан.
Бир пайт
        ногоҳ
        ийғон оғини
Бир чашманинг ёнидан.
Йиқилганча сувга
        беҳол
Лаб чўзганда ташна тан,

Гүлқияланди
бирдан зиллол,
Садо чиқди чашмадан:
«Шошма, йўлчи,
Ичурсан, бас,
Муздек,
тиник,
тўламан.

Аммо билки,
Оддий сувмас,
Обиҳаёт бўламан.
Азоб чекдинг кўп
саҳрода,

Майли,
Тўйиб ичиб ол.
Мени ичган бу дунёда
Мангу яшар
безавол,

Ол, ич,
Яша даврон суриб
Абадий бу даҳр аро,
Аммо
Мени ичмай туриб
Фикр қилгин аввало.
Ҳаётга-ку,

тўймас кўзинг,
Яшайсанми умрбод?
Мангу ҳаёт учун ўзинг
Ярайсанми,
Одамзод?
Мангулик дер
одам насли,

Лек
писоний тафаккур —
Абадият надир асли,
Қила олмас тасаввур».

Йўлчи ҳайрон,
Йўлчи сергак,
Бу қандайин чашмадир?
Ичай деса —

                                  чўчир юрак,
Ичмай деса —
                                  ташнадпр.

Узоқ-узоқ
Ўйга толди,
Сув лабида ўлтириб.
Охир
Обиҳаёт олди
Кўзасига тўлдириб.
Ўйлай-ўйлай
Нари кетди—
Ул сеҳрли булоқдан.
Ногоҳ
Хазин сас эшитди —
Садо келди йироқдан.
Борди,
Э, воҳ,

                                  ётар бир бош
Қум устида
                                  бенажот.

Нола чекар,
Тўкар кўзёш,
«Лабнат,
                                  дейди,
                                  эй, ҳаёт!

Ўша сувдан ичдим нега?
Афсус!»
деру
                                  ўқинар.

Йўлчига у:
— Раҳм эт менга,

Ўлди,
      дея ўтинар.
Минг йил аввал
Шу булоқдан
Сув ичганман,
      чўмганман.
Яшайвериб,
Бу қийноқдан
Ўзини қумга
      қўмганман.
Умр кўрдим ҳаддан бисёр,
Ҳеч тоқатим қолмади.
Ер юзида
Менинг бирор —
Ҳамсуҳбатим
      қолмади.
Азоб борми
Бундан улуғ,
Даҳшат борми
      зиёда?
Менга ерда
      тириклик йўқ,
Улим ҳам йўқ
      дунёда.
Йўлчи боқди
Ҳайратда лол
Тирик ишон қабрига,
Сўнгра
      қумга чўқди беҳол,
Раҳмат айтди сабрига.
Ўз ҳолига
      минг шукр этди,
Йилгиб сўнги саботни —
Қум устига
Тўкиб кетди
Йўлчи обихаётни.

Йўлчи кетди
Бўлиб холи
Мангуликнинг гамидан.
Тотиб қолди
Чўл ниҳоли
Обихаёт намипдап.
Илдизига унинг аяҳол
Томчи етди,
Шу фақат;
Йиллар ўтиб,
    ўша ниҳол
Чинор бўлди оқибат,
Шундан чинор
Узоқ яшар,
Шундан чайир танлари.
Мангуликдан кечиб башар,
Фоний умр танлади.

Кел, эй кўнглим,
Бизнинг ҳаёт
Эмас экан
    жовидон,
Бу дунёда
    изла нажот,
Яша фақат
    шодумон.
Бу ҳаётнинг
Ярми роҳат,
Ярми ғамдир,
    шукр қил.
Умринг узун бўлса —
    раҳмат,
Агар камдир,
Шукр қил.
Шу офтобу
Минг бир оҳанг,

Минг бир рангли бу дунё
Сеникидир,
Ҳаёт эсанг,
Ҳаёт эсанг аввало.

Ҳам шавқ билан,
Ҳам дард билан
Ўтар экан бу дамлар.
Омон бўлсин

Сен англаган,
Сени англар
одамлар.

ШОИР ҚАЛБИ

Тун билан кун,
Ўт билан сув
Бир-бирига золимдир.

Кониотда
Азал,
Мангу
Исён руҳи ҳокимдир.

Замин узра
қора қуюни
Ёғдирганда
чарх—фалак,

Қиш қаҳрига
Эймай бўйин,
Исён қилар
Бойчечак.

Қора бўлут
зулумотга
Чулгаганда самони

Чақмоқ -
нурсиз бу ҳаётга
Ёруғликнинг исёни.
Туғиларкан,
дод дер гўдак,
Кўкси тўла ғиғондир.

Жажжи мушги
Нақ гунчадек,
бу — улимга исёндир.

Қаро қилган
Кўк дафтарин
Қоронғулик қасдига,

Тонг йиғади
нур ланқарин
Шафқ туги остига.

Еру уммон,
Буржлар аро
Гоҳи ошкор, гоҳ пинҳон,

Ибтидодан
то интиҳо
Ҳукм сувар ғалаён.
Собир инсон юрагида

Қаноатки барқарор,
Коса янглиғ
Сабр тагида
Оташ янглиғ Исён бор.

Куй,
ғазали
одамзоднинг
Дарддир,
эзгу армондир.

Яралишдан,
Истеъдоднинг
Табиати
исбндир.
Шоир юрак —
Поқ тилаги,
Имонидир башарнинг.
Армон тўла юракдаги
Исбнидир башарнинг...

ФИДОЙИЛИК ТЎҒРИСИДА РИВОЯТ

Қадим замон.
Аёл дини
Фидойилик,
деганлар.
Эри ўлса,
хотинини
Қўшиб кўмар эканлар.
Ўтиб
неча авлод умри,
Ўтиб
чексиз кўп замон,
Ҳеч бир давр
Бу удумни
Қилолмади қатағон.
Даҳшат эди бу чинакам,
Билар эди
одамлар.
Лек
одатга қарши
не ҳам
Қилар эди одамлар?

Ҳам ота,
Ҳам онаизор
Гўрга кириб баробар,
Қола берди
чирқираб зор

Бола-чақа
Дарбадар.
Асли

ўша замонда ҳам
Дошнимандлар бор эди.
Лекш

улар ичра
мард кам,

Кўп —
аҳтиёткор эди.

Бош кўтармас эрлар,
Исён —

Аёллар ҳам қилмасди
(Чунки улар эри қачон
Уланишни билмасди.)

Ўтиб кетди
Минг йил фурсат,
Қариш қудрат йўқ эди.
Кимда шафқат,
Кимда ҳиммат,
Кимда журъат
йўқ эди.

Бир кун
Жангга кета туриб
Бон кўтарди
бир ўғлон.

От бошини шартта буриб,
Елди тикка
Шоҳ томон.
Деди:
«Эй, шоҳ!

Олдимда бор
Ё ҳаёту, ё ўлим.
Қолаётир рафиқам зор,
Қизалоғим ва ўғлим.
Агар мен бу жангда ўлсам,
Содиқ қолиб удумга,
Фарзандларим онасин ҳам
Хукм этарсан ўлимга.
Мен-ку,

улар эрки дея
Жангга кетаётирман.
Фарзандларим меҳри дея
Фиждойман,
ботирман.

Ўлсам,
Улар онадан ҳам
Етим қолса баногоҳ,
Тор-мор бўлсин бутун олам!
Бу не ваҳшат!
Эшит, шох!

Боқийси йўқ
ҳеч одамнинг,
Биз кетармиз тамомий.
Аmmo аёл —
Бу оламнинг
Келажаги,
давом.

Шу—чун,
ўлсам, куним битиб,
Васиятим шу бўлсин:
Ёрим эмас,
Ҳамроҳ этиб
Жанг қуролим кўмлсин».
Бу сўз
Мисли очиқ кунда
Бўлди момогулдирак.

Келтирдилар
Болта...
Кунда...
Бас,
Тафсилот не керак...
Бечоранинг очиқ қолган
Кўзларини юмдилар.
Мозорига
Ўзи билан
Қиличини кўмдилар.
Бўлсин дея тавқи лаънат,
Авлодларга таълимот,
Қабри узра
Ёздилар хат:
«Бунда ётар
    манфур зот!
Кўринг
    бу кас ҳолатини,
Ётар
    мисли хору хас,
Боболарнинг одатини
У билмади муқаддас.
Хис қилмади
У юракдан —
Аёл учун дунёда
Эри билан кўмилмакдан
Саодат йўқ зиёда!»
Қурбон бўлди
Битта юрак,
Қолди тавқи лаънатга.
Шундан аёл
Ўлса, эркак
Қўйилмади лаҳадга.
Кел, эй кўнглим,
Инсон асло
Яралмаган сабрга.

Сигинайлик
ўша тапҳо
Таҳқирланган қабрга.
Ҳақ учун
Бош тутган тикка
Мардлар руҳи
ёр бўлсин.
Бу дунёда
ноҳақликка
Кўнмаганлар бор бўлсин.
Зўрлик кўрсанг,
Қилма тоқат,
Ҳар бошда бир ўлим бор,
Фидойилар умри ғафат
Бу дунёда
пойндор!

ЖАҲОЛАТ ТУҒРИСИДА РИВОЯТ

Алқиссаким,
Жуда қадим
Жаҳолатлик замонда,
Бир донишмад
улуг ҳаким
Ўтган экан жаҳонда.
У кул бўйи
Гиё териб
Кезиб тоғу биёбон,
Одамларга шифо бериб
Яшар экан
Шодумол.
Унга
минг бир мушкул дарднинг
Аён бўлиб давоси,
Бора-бора

Одамларнинг
Ортаверди ихлоси.
Табобатга
Қалбан,
руҳан
Фидо қилиб ўзини,
Хатто бир кун
Наштар билан
Очмиш
кўрнинг кўзини.
Ривож топмиш
Соҳиб ҳикмат,
Дониш,
меҳнат мададкор.
Аммо
Қайда бўлса шуҳрат,
Ёнбошида
Ҳасад бор.
Дуохонлар,
парихонлар,
Ўқувчилар чилёсин...
Хуллас,
Юртда бор нодонлар
Бошладилар иғвосин.
Тинмай
Кечаю кундузи
Топиб Наби сўздан,
Дедилар:
«Дард берган —
Ўзи!
Давоси ҳам
Ўздан!
Бандасига бермак дору
Яратганга исёндир.
Демак,
Ҳаким иши макру

Унинг ўзи
Шайтондир».
Бу сўзларни
чин, деб билди.
Нодон,
Жоҳил оломон.
Довишмандни сазо қилди,
Қалтаклади
Беомон.
Чўғ темирда
Кўксин доғлаб
Дорга осмоқ бўлдилар.
Сўнг бўйнига харсанг боғлаб
Сувга босмоқ бўлдилар.
Кейин
Сувни,
арқонни ҳам
Хайф билдилар
«шайтон»га.
«Ёқинг, — деди
Энг бош хакам, —
Олиб чиқиб майдонга!»
Кенг майдонга
Кўмиб устун,
Боғладилар ҳақимин.
Сўнг темирин ўтга кўйиб,
Доғладилар ҳақимин.
Буюрдилар:
«Ёқинг шитоб,
Азовиднинг ошпаки.
Керак бўлса
Қимга савоб,
Чўп келтириб ташласин».
Савоб учун
Биров ўтин,

Биров ташлар дона хас.

Ҳақим

Бошин баланд тутиб

Жоҳил элга қарамас.

Бир пайт

Гулхан сари бир чол

Аста кела бошлади.

Қучоғида

Бир боғ похол,

Ғарам узра ташлади.

Деди:

«Асли туғилгандан

Басир эдим мен ўзим.

Сен

жодунинг тиги билан

Очиб қўйдинг

кўр кўзим.

Тангри билиб

Яратган кўр,

Даво қилдинг не учун?

Сўроқда мен—

манглайи шўр—

Нима дейман

Маҳшар кун?

Ҳақ йўлидан озган одам,

Кўзим очиб

не бердинг?

Мени бир йўл

У дунё

хам —

Бу дунёдан айирдинг.

Кўрлигимда

Бу оламни

Тасаввурда кўрардим.

Дунёдаги бор одамни

Мушфиқ билиб юрардим.
Шафқат ила
Ким нону
    ким
Чақа ташлаб кетарди.
Мен ҳам
    шунга кўнган эдим,
Менга шу ҳам етарди.
Қорним тўйса —
    саодатим,
Ўўқ туман хил тилаклар.
Ҳамсуҳбатим,
Ҳам улфатим
Ҳажжи ширин гўдаклар...
Ўйлар эдим:
Дунёда бор
Мусаффолик,
    содаллик.
Кўзим очиб
Кўрдим илк бор
Бераҳмлик,
Соҳталиқ.
Ўғрилигу фаҳши кўриб,
Ўзим юраркан одамлар.
Ўз дўстига
Кулиб туриб,
Тиг ураркан одамлар.
Бир ёнда айш
Кўкка чирмаш.
Бир ёнда,
    боқ,
    оҳу воҳ...
Букун менинг
    кўнглимда гап,
Имонимда —
    иштибоҳ.

Дердим:
Юртни бир бор кўрсам.
Кўрдим.
Орзум тўқ энди.
Йўлда ётган
    кўрчалик ҳам
Эътиборим йўқ энди.
Бу дунёдан
Тўйдим охир,
Адо бўлсам майлига.
Ё қайтадан,
Ўша басир,
Гадо бўлсам майлига!»
Бу сўзларни
Эшитдию
Фарёд қилди дониниманд.
«Ёқинг, —
    дея сўради у, —
Олов бўлсин сарбаланд.
Тезроқ кетай
Бу дунёдан,
Ҳеч тоқатим қолмади.
Мендан
    шифо олди
    одам,
Олам —
    шифо олмади.
Хурофотнинг захри теккан
Нодон,
    жоҳил,
    гумроҳлар —
Давосига ожиз экан
Мен кашф этган гиёҳлар.
Кўр қўзларга
Меҳргинёдек

Нур бахш этди
наштарим.
Қалблар кўзин
очмоққа
лек
Камлик қилди
Хунарим.
Одамларга
мен
яхшилик —
Қилмоқ бўлдим,
Нетайин,
Манглайда
шу экан
битик,
Еқинг,
Куйиб кетайин!»

Ўт қўйдилар.
Ёнди гулхан.
Қаро бўлди
самовот.
Жаҳолатнинг
ҳукми билади
Қурбон бўлди
Буюк зот.
Гулхан ёнди
Кўкка ўрлаб.
Чўғи ҳар ён
сочилди.
Шу оловдан
Элнинг,
ажаб,
Ақл кўзи
очилди.

Ўқиндилар,
Аза тутиб
Ишгадилар,
          куйдилар.
Донишмандга
Ишлар ўтиб
Олтин ҳайкал
қўйдилар.
Э, воҳ,
Олим кўзи билан
Кўрсайди бу
          ҳурматни...
Аммо
Ҳаким ўзи билан
Олиб кетди
          ҳикматни.
Қўй, эй кўнглим,
Сен ул замон
Даҳшатин
          кам ўйлагин.
Сенга насиб бўлган даврон
Созин олиб
Кўйлагин.
Шукроналик
майин ичиб
Яйраб қолгин
          бир нафас.
Бу оламдан
Бир кун кечиб
Кетгучи бир
          биз эмас.
Кел, эй кўнглим,
Кел, муҳаббат,
Шеър завқига
          қонайлик.

Ўтда ёниш бўлса,

фақат —

Шеър ўтида

ёнайлик.

Фақат

Бизга гаму кадар,

Қайғу-ҳасрат

ёт бўлсин.

То

биз учун

жон берганлар —

Руҳи мангу

шод бўлсин.

ШОҲИ ЖАҲОН ВА АВРАНГЗЕБ ҲАҶИДА РИВОЯТ

Подшо одил бўлмас, деган

Ҳақиқат бор —

Ўйлайлик.

Келинг,

шоҳлар золим экан,

Бизлар одил бўлайлик.

Тождорлардан безди дунё,

Кўравериб золимлар.

Шоҳлар аро

Бўлган аммо

Шоирлару олимлар.

Тарих кўп йил таҳқир битар

Чингиз каби жобирга.

Аммо

мангу таъзим этар

Улуғбекка,

Бобурга.

Хуллас...

Тахмин, Мирзо Бедил

Тириклиги вақтида
Шоҳи Жаҳон ўттиз бир йил
Ўлтирди Ҳинд тахтида.
Неки қилди —
Ҳақ деб билди,
Билди шуни адолат.
Кимларгадир зулм қилди,
Кимларгадир —
                    саховат.
Ўз даврида
                    даврон сурди,
Ёдласин деб асрлар —
Неча-неча шаҳар қурди,
Шаҳар ичра —
Қасрлар...
Май ҳам ичди,
Айи ҳам қилди,
Ғуссасини ўлдирди.
Хазинани зару
                    дилни
Шодлик билан тўлдирди.
Шоҳи Жаҳон
                    жасур,
                    доно,
Кўп ҳикматга ёр эди.
Шоҳнинг аммо
Бир бедаво
Оғир дарди бор эди.
Ҳар кимрон одамнинг ҳам
Бўлганидек бир камп,
Шоҳ кўнглига
Гоҳ чўкиб гам,
Қаро эди олам.
Бу гам — на мулк,
                    на дарди шон
На фарзанд,

на ишқ доғи.
Номсиз ғамки,
келар осон;
Қийин эди кетмоғи.
Бундай чоғлар ором берур
На сайру на саёҳат.
Кўзларидан қочарди нур,
Юрагидан ҳаловат,
Зардоб ютиб гуссасидан,
На суҳбат,

на майталаб —
Улуғ подшо гўшасидан
Чиқмас эди ҳафталаб.
Кўзёш ювар юзларипи,
Кўнгли тўла таҳлика...
Шунда

унинг сўзларини
Тинглар эди
малика.

Айтар эди шоҳ ўз дардин
Мумтоз Маҳал хонимга:
«Тўйдим тож- тахт,

Мулк — баридан,
Бари тегди жонимга.
Бу давлат,
Бу шону шавкат
Омонатга ўхшайди.
Вазирларнинг фикри фақат
Хиёнатга ўхшайди.
Барчасининг чўнтагида
Шоҳ қасдига пинҳон ўқ.
Фарзандларим юрагида
Менга зарра меҳр йўқ.
Ҳар бир шарпа
Менга қўрқинч —
Қолат бўлиб кўринар.

Умрим сўнги —
    тўла ўкинч,
Даҳшат бўлиб кўринар.
Бўлмай туриб
Бир фалокат,
Ё бир фитна қурбони,
Тарк этсайдим
Бехосият,
Бевафо бу дунёни».
Шунда
Гўзал Мумтоз Маҳал
Тинглаб шоҳнинг зорини,
Ўқиб ҳар гал
Битта газал,
Овутарди ёрини.
Бедорликда тунлар билан
Уланарди кунлари.
Минг бир кеча
Эртақ айтган
Шаҳризода сингари.
Зулму фитна,
    адоватнинг
Гуноҳлигин ўқирди.
Мангуликка адолатнинг
Ҳамроҳлигин ўқирди.
Ўқир эди:
Одамки бор,
Ўтмоғи бор жаҳондан.
Фақат эзгу ишлар ёдгор
Қолғусидир инсондан.
Юрагига шоҳнинг қанот —
Берар эди газаллар.
Қанот надир —
Қайта ҳаёт
Берар эди газаллар.
Лекин шоҳнинг

Ғай гуноҳи,
Ғай зулмига интиқом —
Бир тонг
    кўкка чиқди оҳи,
Қўлдан тушиб синди жом.
Воҳ,

    ҳеч кимга
    йўқдир омон,
Йўқдир омон
    ажалдан.
Жудо бўлди Шоҳи Жаҳон —
Қалби Мумтоз Маҳалдан.
Девонага айланди шоҳ,
Дардин элга сўзлади.
Мажруҳ қушдек
    Тўлғанди гоҳ,
Гоҳ бўтадек
    бўзлади...

* * *

Кунлар ўтиб
Шоҳи Жаҳон,
Тенгсиз ҳажр азобида
Қурмоқ учун берди фармон
Маликага обида.
Деди:
«Тикланг, шундай сарой,
Зарни қилманг ҳеч ҳисоб.
Ҳавас қилсин кечалар ой,
Кундуслари — офтоб.
Ер юзида унинг асло
Баробари бўлмасин.
Мумтоз Маҳал номи дунё
Тургунича ўлмасин».
Ишга тушди
Сонсиз асир,

Меъмор,
наққош,
сангтарош.

Занжи қуллар оғоч ташир,
Филлар ташир ҳарсангтош.
Йигирма минг,
Йигирма минг
Жон жабридан бир амал—
Мўъжизаси бу оламнинг
Бино бўлди
Тоғмаҳал.

* * *

Йигирма йил...
Вақт-бешафқат.
Кўпни кўриб дунёда,
шоҳ қариди,
Лек алпқомат
Йигит бўлди шаҳзода.
Тилак қилди
Шоҳи Ҳаҳон:
«Ўғлим фақат шод бўлсин.
Мендаги бул дарди ҳижроц,
Ҳасратларга ёт бўлсин».
Ошно қилди
ўйин, кулгу,
Овга, чолғу,
санъатга.
Хаёлотни қилди мамну,
Ўргатди шавқ,
ғайратга.
Ёвқур,
жасур,
ҳар бир ишга
Қодир қилиб ўстирди.
Тиғ уришга,
ўқ отишга

Моҳир қилиб ўстирди...
Фан бобида имло ила
Шариатдан берди дарс.
Нутқ санъати,
    ҳарбий ҳийла,
Сиёсатдан берди дарс.
Лек, раҳмат, деб
Дарслар учун,
Мапа ҳарбий найранг, деб,
Отасига қарши бир кун
Исён қилди Аврангзеб.
Шоҳ қўлида қилич синди.
Ниҳоя йўқ армонга.
Отаўғил тахтга минди,
Ота тушди зиндонга.
Деманг,
булар ривоятдир —
Хаёлотда етилган.
Бу шафқатсиз ҳақиқатдир,
Тарихларда битилган...
Вақт етиб
Минг олтмиш тўққиз
Йилнинг шаъбон ойига,
Чўктирдилар отани тиз
Ўз фарзанди пойига...

АВРАНГЗЕБ

Тақдир экан,
Не дей ўзга.
Фалак ҳукми — адолат.

ШОҲИ ЖАҲОН

Бас,
Ҳожат йўқ ортиқ сўзга,

Содир бўлди хиёнат.
Терс айланди гардуни дун,
Сўзла,

недир муродинг?

Ҳукм — сенинг ҳукминг бу кун,
Вожиб — сенинг ироданг.

АВРАНГЗЕБ

Аламингга ёнҳоя йўқ,
Не тахтпараст одамсан.
Сен шоҳ,
Сенга ҳимоя йўқ,
Аммо нетай,
отамсан.

Ўйла ўзинг,
Гуноҳ кимда?
Кимдан олдим тарбият?
Сен уйғотдинг юрагимда
Тожу тахтга муҳаббат.
Бу туйғуни бериб,
нега

Қаро қилдинг бахтингни?
Сўнг, қариб ҳам
Нечун менга
Бўшатмадинг тахтингни?
Ҳа, ҳа!

Инсон шоҳми, гадо
Одам сутини ичгандир.
Тирикликда қайси подшо
Тожу тахтдан кечгандир?

ШОҲИ ЖАҲОН

Келар бир кун сенга ҳам гал,
Елсан,

вақт бор синовга.

Ўзингга ур тиғни аввал,

Оғримаса —
бировга.

Шухрат майи гоят ширин,
Сархуш қилар одамни.
Сен бу бахтга етдинг, лекин
Забун қилиб отангни.
Унутмаки,
Доҳил бўлдинг
Тождорликнинг шонига,
Э, воҳ,

бўяб икки қўлинг
Икки оғанг қонига.
Бобур насли
тарихида
Бу энг қаро бир варақ.
Билки, инсон тақдирда
«Алқасосул миналҳақ!»

АВРАНГЗЕБ

«Ҳақдан қасос!»
Аё, Хуррам!
Сен ҳам мендек бўлгансан.
Ўз отанга қарши сен ҳам
Бир вақт исён қилгансан.
Юришмади
Лек омадинг,
Келолмай тахт ёнига,
Қўллариңгни бўёлмадинг
Бузрукворинг қонига.

ШОҲИ ЖАҲОН

Кўтарганман исён ростдан,
Мақр эмасди у бироқ.
Салтанатни инқироздан
Лозим эди қутқармоқ.

Аён этди вақт —
ким ҳақли,
Кўрди, билди жаҳон ҳам.
Инсон билан инсон фарқли,
Исён билан исён ҳам.
АВРАНГЗЕБ

Ўз қилмишини
Ҳар бир тождор
Адолат деб айтадир.
Билур ёлғиз парвардингор —
Чин ҳақиқат қайдадир.
Мен — олломас,
Не билайин,
Лек қилчим кесган пайт,
Энди сени не қилайин,
Падаримсан,
Ўзинг айт.

ШОҲИ ЖАҲОН

Ажаб,
мени падар дейсан,
Лек меҳр йўқ кўзингда.
Не қилай, деб сўрма меида,
Ихтиёринг ўзингда,
Лозим кўрсанг қай ажални,
Буюр —
Хоҳ кес,
хоҳи ос.
Илтимосим —
Тожмаҳални
Вайрон қилма,
шу холос.
Ўша меида ёдгор танҳо,
Уйғоқ руҳим,
Юрагим.

Жонимни ол,
руҳим аммо
Хароб қилма.
Сўрагум...

АВРАНГЗЕБ

Ваҳшийликка бормас қўлим,
Тоғмаҳални бузмасман.
Сўрамагил мендан ўлим,
Ота бошини узмасман.
Надарқушлик шонини асло
Раво кўрмам ўзимга.
Сен яшарсан
Мендан ризо,
Ризо бўлсанг сўзимга.
Эрта мени подшо қилиб
Кўтарурлар,
келарсан,
Халқ олдида,
Ризоман деб
Мени дуо қиларсан.
Қариб қолдинг,
Тахт гамини қўй,
Ором гаштини суриб ёт.
Ҳузуримда маслаҳатгўй
Бўлиб қолгин умрбод.

ШОҲИ ЖАҲОН

«Маслаҳатгўй бўлиб қолгин
Ҳузуримда умрбод...»
Сен дунёга туғилган кун
Мен нақадар эдим шод.
Юрганнингда атак-чечак,
Минганингда илк бор от,

Келин кўриб,
Сўнгра гўдак...
Мен нақадар эдим шод.
Ўша шодон дамлар нечун
Мен дунёдан ўтмадим.
Ё болангга тўй қилган кун
Сенга аза тутмадим.
Кўзларимга бутун дунё
Ҳеч оқармас тун бу кун.
Сулолангдан,
    Бобур мирзо,
Омад кетган кун бу кун,
Э, воҳ,
Ота-фарзанд аро
Кўтарилди оқибат.
Бу — интиҳо!
Чин интиҳо —
Етиб келди оқибат!

* * *

Тарих —
    бир минг олтинчи тўққиз
Йилнинг шаъбон ойида
Тож соҳибин
Қилдилар ҳибс
Ўзи суйган жойида.
Яъни арқли саройида —
Шарқда шундай қонда —
Иззат-икром ўз жойида,
Қўш гиламлар пойида.
Фақатгина тахту тож йўқ,
Машварат йўқ,
Девон йўқ.
Хазинага эҳтиёж йўқ,
Чунки қўлда фармон йўқ.

Кеча Ажам, Рум, Хитога
Ларза солган буюк шоҳ,
Қараб ётар кенг дунёга
Тор дарчадан...
Кўнда моҳ
Аста кезар,
          сочар хомуш
Борлиқ узра сиймиш ҳал.
Мисли хаёл,
Сеҳрли туш,
Мағрур турар Тожмаҳал...

* * *

Эй дил,
Қулоқ бер нидога,
Токи ерда нисон бор,
На подшога,
На гадога
Алқасосдан омон бор.

«Жафо учун,
Вафо учун.
Ҳаққин олди Шоҳ Жаҳон.
Бири уни қилди забун,
Бири эса — жовидон.
Ғамли тарих ибрат бўлсин,
Бўлсин сенга намуна...»
Дей, аста,
          маъюс,
          сокин
Оқиб ётар Жамуна.

ОЛИЙ РУҲЛАР ТЎҒРИСИДА НАҚЛ

Болаликда эшитганим
Талай-талай эртакдан —

Қилармишлар ошно бизни
Меҳр деган туйғуга.
Офат келса
Бизга ногоҳ,
Билгувчи ҳам улармиш.
Фалокатдан бизни огоҳ
Қилгувчи ҳам улармиш.
Аммо
Олий руҳлар фақат —
Пок дилларга ёр эмиш.
Қайда бўлса самимият —
Ўша ерда бор эмиш.
Улар яшар
Биздан ўзга,
Бенамоён ва бесас.
Шарналари ҳеч бир кўзга,
Ҳеч қулоққа сезилмас.
Улар бизни
Қўриб турар,
Буни сезмас нодонлар.
Улар билан суҳбат қулар
Фақат
Буюк ипсонлар.
Улар борки — бизлар одам,
Ҳақиқат бор беомон
Яхшилик ҳам,
Ёмонлик ҳам,
Қайтар бир кун, бегумон.
Биз мабодо,
    қилсақ гуноҳ,
Ҳар қанчаки хилватда,
Олий руҳлар
Бўлур огоҳ,
Жазо берар албатта.
Гарчи
Бидъат ётдир менга,

Даҳрий фикрат эгадир,
Олий руҳлар борлигига
Ишонаман, негадир.
Лаззат ширин,
Давлат ширин,
Ҳеч тўймаслар одамлар.
Руҳлар борки,
бир—бирларин
Еб қўймаслар одамлар.
Кел, эй кўнглим,
Руҳларни сен,
То борсанки, қилгин ёд.
Кимлар уни виждон десин,
Кимлар десин
Эътиқод.
Аммо улар
Дунёда бор!
Шак келтира кўрмагин.
Мени нопок йўлдан
Зинҳор,
Зинҳор олиб юрмагин.
Ҳатто ўзинг қолсанг ёлғиз,
Дема,
Мендан огоҳ йўқ,
Яшамоқдан, эътиқодсиз,
Ортинг ерда гуноҳ йўқ.

МУНДАРИЖА

Бир ёлғондан қирқ ёлғон	3
Қумурсқалар жанги	6
Тандир ҳақида эртак	9
Найнинг қисмати	13
Сўз ўйинлари	14
Бўри чақирган мажлис ва беодоб от ҳақида лағифа	15
«Рухлар исёни» дostonидан ривоятлар	18

ЭРКИН ВАХИДОВ

БОИ МУРАВЬЁВ

Стихи

На узбекском языке

Рассом *О. Муинов*

Расмлар муҳаррири *У. Солиҳов*

Саҳифаловчи муҳаррир *Е. Толочко*

Мусаҳҳиҳ *Ш. Соатова*

ИБ № 0455

Босмахонага берилди 03.08.93. Босишга рухсат этилди 24.11.93
Формати 70×100^{1/32}. Мактаб гарнитураси. Босмахона қоғози. Юқо-
ри босма. Шартли босма л. 2,26. Шартли кр. оттик. 2,58. Нашр
л. 2,54. Буюртма № 252. 10000 нусхада. Баҳоси келишилган нархда.

«Ўзлеп» нашриёти. Тошкент, 700129. Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот қўмитаси ҳузуридаги
Тошкент китоб-журнал фабрикасида босилди. Тошкент, Юнусобод
даҳаси, Муроодов кўчаси, 1.

Воҳидов, Эркин.

Қумурсқалар жағни: Шеърлар — Т.: Ҷўлпон,
1993.—56 б.

Хуш кўрганам музқаймоқ,
Ҳаммомга туниб сйман.
Устига муруч сениб,
Шўр бодринг қўшиб сйман.

Севимли шопрингиз Эркин Воҳидовнинг митти қаҳрамонларидан бири ана шундай ажабтовур одатли, қайсар ва қувноқ бола. Бошқа бир шеърда эса зуравон ва аҳмоқ бурининг найранглари-ни ўқиб, маза қиласиз.

Фақат, сиз азиз болакайларга бир илтимосимиз бор, ушбу китобдаги ҳар бир шеърни синчиқлаб ўқинг, доно шоир акангиз бу билан сизга нима демоқчи экани ҳақида чуқур ўйлаб кўринг, ўртоқларингиз билан баҳслашиб, ибрат ва маъно изланг.

Ваҳидов, Эркин. Бой муравьев: Стихи.

**«ЧУЛПОН» НАШРИЕТИ ЯҚИНДА ҚУВИДАГИ
КИТОБЛАРИНИ ЧОП ЭТАДИ:**

Маматқул Ҳазратқулов
— «ВИЖДОН»
(Қисса ва ҳикоялар)

Асқар Маҳкам
— «ИШИҚ»
(дoston)

Насомил Тўхтаминшев
— «ДИЛ САДОЛАРИ»
(шеърлар)

Улугбек Мустафо
— «ИНСОФ»
(ҳикоялар)